

Tisztelgő konferencia Karády Viktor születésnapjára

*A 70 esztendőös Karády Viktor tiszteletére rendezett konferenciát két intézmény jegyzi: az MTA Neveléstörténeti Albizottsága és a Magyar Szociológiai Társaság Oktatásszociológiai Szakosztálya.
Ez nem véletlen.*

Akét szakma korábban nem nagyon vállalkozott közös rendezvényekre. A neveléstörténészek általában úgy gondolják – egyszerűen szólva –, hogy az iskola s az iskolázás: jó dolog. Hogy minél többen minél tovább iskolába járnak, annál jobb lesz a társadalom. A nevelésszociológusok viszont általában úgy gondolják, hogy az iskola fenntartja és megerősíti a társadalmi egyenlőtlenségeket, a vagyoni és származási egyenlőtlenségeket újfajta egyenlőtlenségekké változtatja át. A két attitűd nehezen kommunikál egymással.

Azután jön Karády (1) és kiderül, hogy például a magyar társadalomtörténet mást mutat. Hogy tiszta szociológiai módszerekkel bebizonyítható: az iskola – az a bizonyos tudás és teljesítményelvű 19. századvégi iskola – az új elit kiválasztódásának eszköze. Az új elit pedig egyre nagyobb arányban valóban újak: a katolikus – és néhol református – többségű országban: növekvő arányban unitáriusok és evangélikusok. A keresztény többségű országban növekvő arányban zsidók. A magyar többségű országban egyre többen németek, sőt szlovákok. A nemeseik által dominált államigazgatásban nem nemeseik.

Kiderül, hogy az oktatásszociológia nem azt bizonyítja, hogy – mint Franciaországban a taláros nemesség – csak a születési és vagyoni előjogok konvertálódhatnak iskolai végzettséggé. Kiderül, hogy az évezredek kulturális hagyomány, a polgári szorgalom is.

A hagyományos iskola, melyet neveléstörténészek elsősorban mint „nagy hagyományok őrzőjét” próbáltak benntartani a nemzeti panteonban, egyszerre épp a modernitás, a polgárosodás és a polgári jogegyenlőség legfontosabb intézményévé vált. Nemcsak a történelemről és társadalomról alkotott képünk változott meg ezzel – de egy kicsit a magunkról alkotott képünk is. (2)

Köszönjük.

Nagy Péter Tibor

Jegyzet

(1) Karády Viktor a francia egyetem történetre, a magyar neveléstörténetre, illetve a zsidóság történetére kiterjedő (több száz címből álló) életművének bibliográfiája a www.oktatas.uni.hu oldalról elindulva immár mindenki számára hozzáférhető.

(2) Az MTA-n 2006 decemberében rendezett kétnapos konferencia programja a www.oktatas.uni.hu/karadykonferencia.htm-n megtekinthető. A konferencia anyagából könyv készül. Az alábbiakban néhány előadás anyaga következik.